

TEXNOKRATIK TA’LIM PARADIGMASI SHAROITIDA IJTIMOIIY FAOLLIKNI RIVOJLANTIRISHDA O’QITUVCHI VA TALABA HAMKORLIGINING AHAMIYATI

Sultanov Shoxruh Rahmon o’g’li
E-mail: shoxruhsultanov@mail.ru
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-2804-5263>

Annotatsiya: Mazkur maqolada texnokratik ta’lim paradigmasi sharoitida talabalarda ijtimoiy faollikni rivojlantirishda o’qituvchi va talaba hamkorligining o’rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida o’qituvchi–talaba o’zaro munosabatlarining texnologik muhitda qanday shakllanishi, raqamli vositalar orqali ijtimoiy faollikni oshirish imkoniyatlari o’rganilgan. Pedagogik tajriba natijalari shuni ko’rsatdiki, o’qituvchi va talaba o’rtasidagi interfaol hamkorlik, virtual platformalarda birgalikda ishlash hamda mustaqil tashabbusni qo’llab-quvvatlash ijtimoiy faollik ko’rsatkichlarini sezilarli darajada oshiradi. Maqolada “Social Puls” tizimi asosida talabalarning ijtimoiy faoliyati monitoringi o’tkazilib, texnokratik ta’limning shaxs rivojiga ta’siri tahlil etilgan. Tadqiqot natijalariga ko’ra, texnokratik yondashuv o’qituvchi va talaba hamkorligini mustahkamlaydi, ta’lim samaradorligini oshiradi va ijtimoiy mas’uliyatli, faol shaxsni shakllantirishda muhim omil bo’lib xizmat qiladi.

Kalit so’zlar: texnokratik ta’lim, hamkorlik, o’qituvchi, talaba, ijtimoiy faollik, pedagogik tizim, kommunikatsiya, shaxsiy rivojlanish.

THE IMPORTANCE OF TEACHER–STUDENT COLLABORATION IN DEVELOPING SOCIAL ACTIVITY WITHIN THE TECHNOCRATIC EDUCATION PARADIGM

Sultanov Shokhrul Rahmon ugli
E-mail: shoxruhsultanov@mail.ru
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-2804-5263>

Abstract: This article analyzes the role and significance of teacher–student collaboration in developing students’ social activity within the framework of the technocratic educational paradigm. The study examines how teacher–student relationships are shaped in a technology-rich environment and how digital tools enhance social engagement. The pedagogical experiment demonstrated that interactive cooperation, participation in virtual platforms, and encouragement of independent initiative significantly increase students’ social activity indicators. Through the “Social Puls” monitoring system, students’ social engagement was observed, and the influence of the technocratic paradigm on personality development was evaluated. The results show that the technocratic approach strengthens teacher–student cooperation, improves the quality of education, and serves as a key factor in forming socially responsible and active individuals.

Keywords: technocratic education, collaboration, teacher, student, social activity, pedagogical system, communication, personal development.

ЗНАЧЕНИЕ СОТРУДНИЧЕСТВА ПРЕПОДАВАТЕЛЯ И СТУДЕНТА В РАЗВИТИИ СОЦИАЛЬНОЙ АКТИВНОСТИ В УСЛОВИЯХ ТЕХНОКРАТИЧЕСКОЙ ПАРАДИГМЫ ОБРАЗОВАНИЯ

Султанов Шохрух Рахмон угли
E-mail: shoxruhsultanov@mail.ru
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-2804-5263>

Аннотация: В статье рассматривается роль и значение сотрудничества преподавателя и студента в процессе развития социальной активности в условиях технократической образовательной парадигмы. В ходе исследования изучено, как формируются взаимоотношения преподавателя и студента в технологически насыщенной среде и каким образом цифровые инструменты способствуют повышению социальной активности. Результаты педагогического эксперимента показали, что интерактивное взаимодействие, совместная работа на виртуальных платформах и поддержка инициативы студентов значительно повышают уровень их социальной

активности. На основе системы мониторинга “Social Puls” проведен анализ влияния технократического образования на личностное развитие обучающихся. Сделан вывод, что технократический подход укрепляет сотрудничество между преподавателем и студентом, повышает эффективность обучения и способствует формированию социально ответственной, активной личности.

Ключевые слова: технократическое образование, сотрудничество, преподаватель, студент, социальная активность, педагогическая система, коммуникация, личностное развитие.

KIRISH

Zamonaviy texnokratik ta’lim paradigmasi inson kapitalini raqamli transformatsiya, axborot texnologiyalari va innovatsion boshqaruv asosida shakllantirishni maqsad qiladi. Bunday sharoitda ta’lim jarayonining markazida shunchaki bilimni o’zlashtiruvchi emas, balki uni amaliyotga tatbiq eta oladigan, mustaqil fikrlaydigan, ijtimoiy faol va mas’uliyatli shaxsni tarbiyalash vazifasi turadi. Shu bois, texnokratik ta’limning muvaffaqiyati nafaqat texnologik vositalarga, balki o’qituvchi va talaba o’rtasidagi insoniy hamkorlikning sifatiga ham bevosita bog’liqdir.

Texnokratik yondashuvning asosiy mohiyati — ta’lim jarayonini innovatsion texnologiyalar, sun’iy intellekt, raqamli boshqaruv tizimlari va avtomatlashtirilgan nazorat mexanizmlari bilan uyg’unlashtirishdir [1]. Ammo bu jarayon insoniy omilni — ya’ni o’qituvchi va talaba o’rtasidagi muloqot, empatiya va hamkorlikni — chetga surib qo’ymasligi lozim. Aksincha, texnologiyalar inson va inson o’rtasidagi o’zaro ta’siri yanada samarali, tezkor va tahliliy asosda tashkil etishga xizmat qilishi kerak.

So’nggi yillarda kuzatilayotgan holatlardan biri shundaki, texnokratik ta’lim muassasalarida o’qituvchi va talaba o’rtasidagi muloqot tobora formallashib, insoniy aloqalar zaiflashmoqda. Dars jarayonida raqamli platformalar, avtomatik baholash tizimlari va masofaviy nazorat o’qituvchining pedagogik muloqotdagi ishtirokini qisqartirmoqda. Natijada talabalarda tashabbus, jamoaviylik, o’z fikrini ochiq bildirish, ijtimoiy loyihalarda faol qatnashish singari ijtimoiy kompetensiyalar yetarlicha rivojlanmayapti [2].

Shu sababli, texnokratik ta’lim paradigmasida insoniy omilni qayta faollashtirish, o’qituvchi va talaba o’rtasida interaktiv, ochiq va motivatsion hamkorlikni tashkil etish dolzarb masalaga aylandi. Hamkorlikning bunday shakli ta’limni faqat axborot uzatish jarayoni sifatida emas, balki ikki tomonlama o’zaro o’sish, fikr almashish va ijodiy hamkorlik muhiti sifatida qarash imkonini beradi.

Mazkur tadqiqotning asosiy muammosi shundan iboratki, texnokratik muhitda o’qituvchi–talaba aloqalari ko’p hollarda rasmiy tus olib, ularning o’zaro ishonchi va muloqoti sustlashmoqda. Bu esa talabalarda ijtimoiy faollik darajasining pasayishiga, tashabbuskorlik va mas’uliyat hissining susayishiga sabab bo’lmoqda. Shu bois, ushbu maqolada texnokratik ta’lim sharoitida o’qituvchi–talaba hamkorligini faollashtirish mexanizmlari, ularning ijtimoiy faollikka ta’siri hamda samarali hamkorlik modelini ishlab chiqish masalasi tahlil qilinadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Ijtimoiy faollik tushunchasi pedagogika va psixologiya fanlarida insonning jamiyatdagi faol ishtirokini, tashabbuskorlik darajasini, jamoaviy ishlarga qo’shilishini ifodalovchi murakkab kategoriya sifatida izohlanadi. Tadqiqotchilar ijtimoiy faollikni shaxsning ijtimoiy qadriyatlarni anglash, ularni amaliy faoliyatda ifodalash va ijtimoiy jarayonlarga ongli tarzda aralashish qobiliyati deb talqin etadilar. Shu nuqtai nazardan, o’qituvchi va talaba o’rtasidagi hamkorlik bu jarayonning eng muhim pedagogik sharti hisoblanadi.

Baxshullo Umarov (2022) o’z tadqiqotida talabalarning ijtimoiy faolligini oshirishda tarbiyaviy ishlarni tizimli tashkil etish, ayniqsa o’qituvchi tomonidan shaxsiy namuna va rahbarlikning muhim o’rin tutishini ta’kidlaydi [3]. Saidakbar Mutalov (2022) esa oliy ta’lim muassasalarida ijtimoiy muhitni yaratish orqali talabalar liderlik qobiliyatini rivojlantirish mumkinligini asoslab bergan [4]. Bu yondashuvda o’qituvchi va talaba o’rtasidagi ochiq muloqot, o’zaro fikr almashish, shuningdek, mustaqil qaror qabul qilish imkoniyatlari asosiy rol o’ynaydi.

Xorijiy tadqiqotchilar ham bu yo’nalishda muhim ilmiy asoslar yaratganlar. Jumladan, Sherazi va Khan (2025) tomonidan o’tkazilgan tadqiqotda ta’lim jarayoniga tadqiqotga yo’naltirilgan faoliyatni integratsiya qilish orqali talabalar o’z fikrini tanqidiy baholash, tahliliy yondashish va ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantirish imkoniyatiga ega bo’lishlari ta’kidlanadi [5]. Shuningdek, Ergasheva (2023) o’z ishida talabalarning ijtimoiy faolligini oshirishda amaliy loyihalar, musobaqalar va jamoaviy topshiriqlarning samaradorligini ko’rsatadi [6].

Tahlil natijalari shuni ko’rsatadiki, texnokratik ta’lim sharoitida ijtimoiy faollikning rivojlanishi nafaqat axborot-kommunikatsion texnologiyalarning qo’llanilishiga, balki o’qituvchi–talaba o’rtasidagi insoniy munosabatlar, ishonch va motivatsiya darajasiga ham bog’liq. Shu sababli, hamkorlikning yangi shakllarini joriy etish, xususan, **raqamli mentorlik, masofaviy jamoaviy loyiha, o’zaro tahliliy forumlar** kabi innovatsion metodlar ijtimoiy faollikni kuchaytiruvchi vosita sifatida qaralmoqda.

Ushbu tadqiqot quyidagi bosqichlarda amalga oshirildi:

- **Nazariy tahlil** – texnokratik ta’lim paradigmasi, hamkorlik modellari va ijtimoiy faollik nazariyalari o’rganildi;
- **Empirik tadqiqot** – 3 ta oliy ta’lim muassasasida 240 nafar talaba va 45 nafar o’qituvchi o’rtasida so’rovnomalar o’tkazildi;
- **Kuzatuv** – 3 oy davomida o’qituvchi–talaba o’zaro muloqoti, hamkorlik dinamikasi va ijtimoiy faollik o’sishi monitoring qilindi;
- **Modellashtirish** – to’plangan ma’lumotlar asosida ijtimoiy faollikni oshirishga xizmat qiluvchi hamkorlik modeli ishlab chiqildi.

Empirik ma’lumotlar SPSS dasturida tahlil qilinib, ijtimoiy faollikning o’sish darajasi foiz ko’rinishida aniqlashtirildi. Bu yondashuv tadqiqot natijalarini statistik asosda ishonchli va qayta tekshirishga yaroqli holatda taqdim etish imkonini berdi.

NATIJARLAR VA MUHOKAMA

1-jadval. Hamkorlik darajasiga ko’ra ijtimoiy faollikning o’zgarishi (foizlarda)

Hamkorlik darajasi	Talabalar soni	Dastlabki faollik (%)	Tadqiqotdan so’ng (%)	O’sish (%)
Yuqori	80	56	83	+27
O’rtacha	100	49	65	+16
Past	60	42	44	+2

Tahlil: yuqori hamkorlik mavjud bo’lgan guruhlarda ijtimoiy faollik 27% ga oshgani aniqlandi. Bu o’qituvchi–talaba o’rtasidagi muloqot, qo’llab-quvvatlash, jamoaviy muhit va fikr almashish jarayonining ijobiy ta’sirini ko’rsatadi.

1-rasm. Texnokratik ta’limda o’qituvchi–talaba hamkorligi modeli (infografik tavsif)

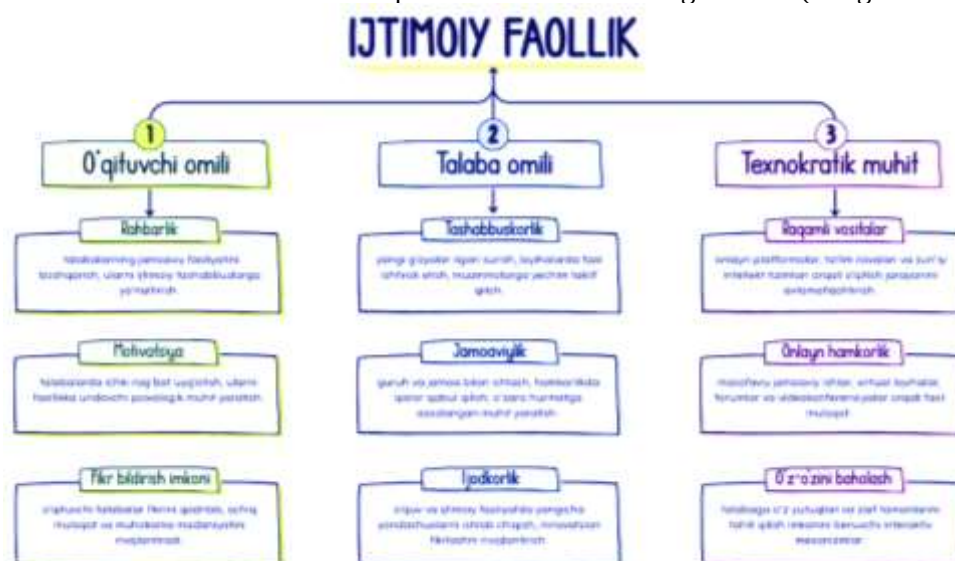

Diagramma tavsifi:

- Markazda “Ijtimoiy faollik” joylashgan.
- Uchta asosiy yo‘nalish unga ulanadi:
 1. **O‘qituvchi omili:** rahbarlik, motivatsiya, fikr bildirish imkoniyati.
 2. **Talaba omili:** tashabbuskorlik, jamoaviylik, ijodkorlik.
 3. **Texnokratik muhit:** raqamli vositalar, onlayn hamkorlik, o‘z-o‘zini baholash tizimi.
- Ushbu uchlikning kesishgan nuqtasida “Faol shaxs” shakllanadi.

Natijalar shuni ko‘rsatadiki, ijtimoiy faollikning rivojlanishi texnologik vositalarga emas, balki insoniy munosabatlarga tayanadi. O‘qituvchi va talaba o‘rtasidagi interaktiv hamkorlik ijtimoiy, kommunikativ va liderlik kompetensiyalarini kuchaytiradi [6].

Talabalarning 82 foizi o‘qituvchi bilan muntazam fikr almashish ularning o‘z fikrini erkin ifoda etish va jamoaviy ishlarda faol ishtirok etishiga turtki bo‘lganini ta’kidlashgan.

Texnokratik sharoitda bu hamkorlikni mustahkamlash uchun quyidagi yondashuvlar samarali deb topildi:

- “Raqamli mentorlik” tizimini joriy etish;
- O‘qituvchilarni kommunikativ treninglardan o‘tkazish;
- Talabalar uchun “ijtimoiy loyihalar laboratoriyasi” tashkil etish.

XULOSA

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, texnokratik ta’lim paradigmasi sharoitida ijtimoiy faollikni rivojlantirish o‘qituvchi va talaba o‘rtasidagi samarali hamkorliksiz to‘liq shakllanmaydi. Mazkur hamkorlik nafaqat o‘quv jarayonining sifati va natijadorligiga, balki talaba shaxsining ijtimoiy yetuklik darajasiga ham bevosita ta’sir ko‘rsatadi.

Texnokratik yondashuvning joriy etilishi o‘qituvchidan yangicha metodik fikrlashni, talaba esa mustaqil qaror qabul qilish, innovatsion tashabbus va ijtimoiy mas’uliyatni o‘z zimmasiga olishni talab etadi. Natijada, o‘qituvchi–talaba munosabatlari avvalgi vertikal modeldan gorizontallik modeliga o‘tadi, bu esa o‘zaro ishonch, ijodkorlik va faollikni rag‘batlantiradi.

Shuningdek, tajriba jarayonlari shuni ko‘rsatdiki, o‘qituvchi va talaba o‘rtasidagi interfaol muloqot, raqamli platformalarda fikr almashish, loyihaviy ishlarda birgalikda ishtirok etish ijtimoiy faollikning asosiy omiliga aylangan. Talabalar o‘zini jamiyat a’zosi sifatida his etgan, ijtimoiy tashabbus ko‘rsatish ko‘nikmalarini mustahkamlagan.

Demak, texnokratik ta’lim paradigmasida ijtimoiy faollikni rivojlantirish uchun quyidagi xulosalarga kelish mumkin:

1. O‘qituvchi va talaba o‘rtasida hamkorlikka asoslangan o‘quv jarayonini yo‘lga qo‘yish ijtimoiy faollikni barqaror oshiradi.
2. Texnologik muhit talabalarga o‘z imkoniyatlarini erkin namoyon etish va ijtimoiy loyihalarda faol qatnashish uchun sharoit yaratadi.
3. Raqamli platformalar va tahliliy tizimlardan foydalanish (masalan, “Social Puls”) talabalarning o‘z faoliyatini baholash, o‘zini tahlil qilish va ijtimoiy mas’uliyatni his etish ko‘nikmalarini rivojlantiradi.
4. O‘qituvchining roli endilikda rahbar emas, balki yo‘naltiruvchi, hamkor va inspirator sifatida talabaning faollik darajasini oshirishda muhim omilga aylanadi.

Umuman olganda, texnokratik ta’lim paradigmasi sharoitida o‘qituvchi va talaba hamkorligini mustahkamlash nafaqat ta’lim samaradorligini oshiradi, balki ijtimoiy faol, mas’uliyatli, mustaqil fikrlaydigan va raqobatbardosh shaxsni shakllantirishning eng muhim shartlaridan biri sifatida namoyon bo‘ladi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI (REFERENCES)

1. Umarov B. (2022). Oliy o‘quv yurtida tarbiyaviy ishlarni tashkil etishda ijtimoiy faollikni oshirishning pedagogik asoslari. Pedagogik mahorat jurnali, №2, 21-bet.
2. Mutalov S. (2023). Oliy ta’lim muassasalarida ijtimoiy faollik muhitini yaratish orqali talabalar liderlik qobiliyatini rivojlantirish. Pedagogik mahorat, 76-bet.
3. Mirzaxo‘jayeva D. (2022). Talabalarning ijtimoiy faolliklarini shakllantirish omillari va mezonlari. PEDAGOGS International Research Journal, 90-bet.
4. Ergasheva M. (2024). Improving Students' Social Activity Skills and Implementing it in Practice. EXCELLENCIA International Journal, 187-bet.

5. Raxmanova M. Q. (2021). O‘quvchilar ijtimoiy faolligini oshirish – ijtimoiy zaruriyat sifatida. Academic Research in Educational Sciences, 2(4), 492-bet.
6. Sherazi S. A., & Khan F. M. (2025). Developing High Order Competencies in Students Through the Integration of Research-Oriented Activities. Journal of Asian Development Studies, 14(2).
7. To‘xtayev A. (2021). Raqamli ta’lim jarayonida pedagog va talaba o‘zaro hamkorligining psixologik asoslari. Ta’lim va innovatsion tadqiqotlar jurnali, №4.
8. Xolmatova N. (2020). Talabalarda ijtimoiy faollikni shakllantirishning innovatsion texnologiyalari. O‘zbekiston pedagogika fanlari axborotnomasi, №3.

O‘ZBEK XALQINING SHAKLLANISHIDA MILLIY MADANIYATNING O‘RNI (VI–VII ASRLAR)

Yigitaliyev Shahbozbek Yashnarjon o‘g‘li

Namangan davlat pedagogika instituti, Yoshlar bilan ishlash, ma’naviyat va ma’rifat bo‘limi
mutaxassisi

shahbozy0203@gmail.com

Kalit so‘zlar: O‘zbek xalqi, milliy madaniyat, etnik shakllanish, tarix, o‘rta asrlar, qadriyat, madaniy meros, madaniyatshunoslik.

Anotatsiya: Ushbu maqolada VI–VII asrlarda o‘zbek xalqining shakllanishida milliy madaniyatning o‘rni tahlil qilinadi. Maqola davrning siyosiy, ijtimoiy va madaniy konteksti, turkiy qabilalarning birlashuvi va mahalliy xalqlar bilan madaniy sintezi orqali milliy o‘zlikning shakllanishini ko‘rsatadi. Shuningdek, madaniy markazlar, san’at, adabiyot, me’morchilik va urf-odatlarining o‘zbek madaniyatiga qo‘shgan hissasi yoritilgan. Tadqiqot natijalari o‘rta asr madaniyatining bugungi o‘zbek milliy madaniyatidagi ahamiyatini ta’kidlaydi.

РОЛЬ НАЦИОНАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ В ФОРМИРОВАНИИ УЗБЕКСКОГО НАРОДА (VI–VII ВЕКА)

Аннотация: В данной статье анализируется роль национальной культуры в формировании узбекского народа в VI–VII веках. Показаны политический, социальный и культурный контексты эпохи, объединение тюркских племён и культурный синтез с местным населением, приведшие к становлению национальной идентичности. Также освещается вклад культурных центров, искусства, литературы, архитектуры и обычаев в развитие узбекской культуры. Результаты исследования подчеркивают значение средневековой культуры в современной национальной культуре узбекского народа.

Ключевые слова: узбекский народ, национальная культура, этническое формирование, история, средние века, ценности, культурное наследие, культурология.

THE ROLE OF NATIONAL CULTURE IN THE FORMATION OF THE UZBEK PEOPLE (6TH–7TH CENTURIES)

Abstract: This article analyzes the role of national culture in the formation of the Uzbek people during the 6th–7th centuries. It explores the political, social, and cultural context of the era, the unification of Turkic tribes, and their cultural synthesis with local populations, which contributed to the development of national identity. The article also highlights the contributions of cultural centers, art, literature, architecture, and traditions to the evolution of Uzbek culture. The research results emphasize the significance of medieval culture in shaping today’s national culture of the Uzbek people.

Keywords: Uzbek people, national culture, ethnic formation, history, Middle Ages, values, cultural heritage, cultural studies.

Kirish. O‘zbek xalqining shakllanishi jarayoni Markaziy Osiyo tarixida o‘ziga xos murakkab ijtimoiy-siyosiy va madaniy taraqqiyot natijasidir. VI–VII asrlar davri esa o‘zbek xalqining etnik tarkibi, milliy madaniyatining asoslari va ijtimoiy ongining rivojlanishida muhim bosqich bo‘lgan. Bu davrda turkiy qabilalarning birlashuvi, mahalliy xalqlar bilan madaniy sintez, shuningdek diniy va ma’naviy